

9. Пинт А. О. Некоторые проблемы образования педагогики взрослых / А. О. Пинт, Н. И. Бокарев. — М. : Знание, 1969. — 46 с.
10. Развитие информационных технологий в образовании: аналитический доклад. — М. : ИЧП «Магістр», 1997. — 60 с.
11. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации / Г. К. Селевко. — М. : Народное образование, 1998. — 255 с.
12. Сисосва С. О. Болонський процес і концепція навчання протягом життя / С.О. Сисосва // Розвиток елінізму в Україні у XVIII - XXI ст.: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 21-23 травня, 2007 р., м. Маріуполь / за заг. ред. К. Балабанова. — Маріуполь, 2007. — 554 с. — С.274-280.
13. Стефаненко П. Дидактичні особливості дистанційного навчання у вищій школі / Павло Стефаненко // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2004. — № 1. — С. 22-32.
14. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / [Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева и др.]; под ред. Е. С. Полат. — М.: Академия, 2004. — 414 с.
15. Hamburg Declaration on Adult Learning. The Fifth International Conference, on Adult Education. — Hamburg. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unesco.org/education/uie/confintea/declaeng.htm>
16. Логинов С.П. Зарубежный опыт применения информационных и коммуникационных технологий в дистанционном обучении. История и перспективы — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ito.edu.ru/2008/Kursk/II/II-0-25.html>

Овчарук О. В., Сороко Н. В.

Институт інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Загальні підходи до проблеми оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти впродовж життя

Швидкий розвиток інформаційного суспільства та інформаційно-комунікаційних технологій є поштовхом для перегляду та оновлення вимог до формування і розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей фахівців в системі освіти впродовж життя. При цьому виникає необхідність в аналізі стану інформаційно-комунікаційних компетентностей (ІК-компетентність) фахівців на різних рівнях їх освіти, для діагностики, оцінювання, моніторингу, перегляду й удосконалення навчальних програм, які спрямовані на досягнення відповідного рівня ІК-компетентності тих, хто навчається.

Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, швидкі темпи запровадження інновацій у навчальний процес, урізноманітнення форм та методів проведення педагогічного оцінювання потребують на сьогодні детального дослідження.

Сьогодні перед українськими дослідниками та педагогами постають питання, які пов'язані з формами педагогічного оцінювання навчальних досягнень учнів; застосуванням сучасних ІКТ під час педагогічного оцінювання навчальних досягнень учнів.

Системи оцінювання навчальних досягнень учнів у загальноосвітніх навчальних закладах базуються на закономірностях процесів розвитку та реформування освітніх систем та їх галузей, зокрема розвитку ефективної системи моніторингу якості освіти. Особливого значення серед досліджень щодо діагностики, оцінювання та моніторингу ІК-компетентностей учасників навчального процесу набуває розробка як концептуальних підходів, так і конкретних комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання різних дисциплін.

На сучасному етапі реформування системи освіти, зокрема створення системи моніторингу якості освіти, відбувається в умовах швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Вплив ІКТ на розвиток систем оцінювання результатів навчання сьогодні є очевидним.

Саме інформаційні технології необхідні для ефективного введення в дію механізмів оцінювання для тих технологічних процесів, що пов'язані з оцінюванням великої кількості респондентів, проведення статистичних аналізів, опрацювання результатів, проведення адміністративних процедур тощо. Для прикладу наведемо схему так званих ключових елементів інтегрованої системи опрацювання результатів іспитів [2] (див. таблицю 1).

Більшість наведених питань тісно пов'язані з використанням ІКТ, що потребує від освітян відповідних компетентностей у даній галузі. Володіння ІК-компетентностями розглядається як необхідна умова особистісного та професійного становлення сучасного фахівця у контексті навчання впродовж життя.

Розв'язання проблем оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей передбачає визначення таких основних понять: «оцінювання», «інформаційно-комунікаційна компетентність», «критерії оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей».

Таблиця 1.

Ключові елементи інтегрованої системи обробки іспитів у країнах Європи

Блок системи	Типові завдання та результати на виході
Адміністрування	Реєстрація учасників Замовлення паперу та бірок з адресами тощо для відправлення Призначення перевіряючих (контролюючих) екзаменаторів Відслідковування та отримання робіт з відповідями Оголошення результатів та друкування свідоцтв
Фінансові питання	Контроль витрат фінансів та фінансова відповідальність Прийняття оплати Здійснення закупок / продажу Зарплата персоналу та оплата екзаменаторів
Опрацювання оцінок	Отримання, співставлення та консолідація оцінок Опрацювання оцінок Атестація та статистична звітність
Статистика та дослідницька робота	Аналіз завдань та тестів Порівняння між предметами, між комісіями та за іншими роками Звіти стосовно дослідницької роботи
Публікації та повідомлення	Подання на електронних носіях екзаменаційних робіт та документів Передавання матеріалів через мережу (наприклад, школи та університети передають повідомлення через електронну пошту та виставляють на матеріали електронну сторінку для широкого та обмеженого доступу)

Загальним проблемам оцінювання ІК-компетентності учасників навчального процесу присвячені роботи вітчизняних дослідників В. Ю. Бикова, М. І. Жалдака, Н. В. Морзе, О. І. Ляшенко, О. В. Овчарук, Н. В. Сороко, О. М. Спіріна та ін.

Для визначення поняття оцінювання необхідно звернути увагу на обґрунтування ролі процесу оцінювання у розвитку компетентностей особистості. З цього приводу слід відмітити праці дослідників, які вивчають питання якості освіти - О. І. Ляшенко, Т. О. Лукіна, І. Є. Булах, М. Р. Мруга, О. І. Локшина [2]. Зокрема, вони стверджують, що внаслідок нових вимог суспільства, в умовах значного поступу технологій, науки і техніки за останні 50 років виокремлюються чотири основних тенденції змін у галузі педагогічного оцінювання:

- вироблення та впровадження широкого спектру інструментів оцінювання, спрямованих на різні аспекти компетентності;
- розроблення і застосування нових підходів у навчанні;
- розвиток методів психометричного аналізу та їх застосування до аналізу окремих інструментів оцінювання та результатів оцінювання;
- зростання ролі кваліфікованого використання інформаційно-комунікаційних технологій як складової різних етапів реалізації процесу оцінювання» [1, 9-10].

В. Ю. Биков наводить таке пояснення ролі процесу оцінювання у розвитку компетентностей особистості [2]: оцінювання результатів навчальної та професійної діяльності суб'єктів навчального процесу є одним із основних чинників удосконалення системи освіти, оскільки надає можливість визначити стан їх освіченості та виявити недоліки у навчальній та професійній діяльності, які необхідно виправити відповідно до вимог. Тому ця процедура виступає як обов'язкова складова освітнього процесу.

В результаті аналізу змісту та сутності вищезазначеного поняття, вчений робить висновок, що завдяки оцінюванню відбувається коригування та модернізація системи освіти. Він уточнює [3], що оцінювання – це багатовимірна категорія і тому має такі характеристики:

- процес, під час перебігу якого передбачається віднесення множини результатів педагогічних вимірювань (наприклад, тестів) до відповідного класифікаційного класу і отримання в межах цього класу відповідних ознак та значень (в кількісних і/або якісних (рангових) шкалах) - оцінок, щодо їх подальшого використання з певною метою;
- методи, засоби і технології отримання і використання результатів об'єктивних педагогічних вимірювань освітніх досягнень тих, хто навчається, на певних етапах навчально-виховного процесу та під час визначення професійних компетентностей претендентів на професійну посаду і тих, хто працює;

– кінцевим продуктом процесу оцінювання є відповідні оцінки.

Оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей (ІК-компетентностей) в системі освіти, відповідно до визначення поняття ІК-компетентності як здатності людини орієнтуватися в інформаційному просторі, оперувати відомостями та даними на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до вимог інформаційного суспільства для ефективного виконання професійної діяльності [4], має охоплювати [5]: готовність учасників навчального процесу використовувати ІКТ; здатність суб'єктів навчання застосовувати сучасні ІКТ для розв'язування навчальних і наукових проблем; відповідні знання, навички та вміння застосовувати їх для практичної діяльності.

Слід зазначити, що в цій системі перебувають також і ціннісні орієнтації суб'єктів навчання та їхнє ставлення до використання ІКТ в процесі навчання, роботи та дозвілля. Питання оцінювання саме цих характеристик є на сьогодні недостатньо вивченими і потребує подальших розвідок.

Н. В. Морзе та О. Г. Глазунова [6] вважають, що оцінювання рівня володіння ІК-компетентностями учасниками навчального процесу передбачає вибір методу оцінювання, формуванню бази матеріалів для оцінювання (анкети, тести, завдання, індикатори та ін.), програмного забезпечення для здійснення оцінювання, підготовки індивідуальних планів підвищення рівнів компетентності суб'єктів навчання за результатами оцінювання. Базуючись на документах ЮНЕСКО, дослідники [5; 6; 7] виокремлюють такі загальні критерії для оцінювання рівня володіння ІК-компетентностями учасниками навчального процесу: технологічна грамотність, поглиблення знань щодо використання ІКТ у навчанні, професійній діяльності та побуті, здобування нових знань за допомогою ІКТ.

Наприклад, основними критеріями вимірювання і оцінювання компетентностей, які наведені у документі Європейського комітету зі стандартизації (фр. *Comité Européen de Normalisation, CEN*) про укладання трудового договору (*Work Agreement*) (*CEN CWA*) є такі [8]:

- профілі професії (job profiles), що містять описи основних елементів професійної діяльності і її виконання за допомогою ІКТ, а також правила для здійснення професійної діяльності;
- освіта і навчання (education and training), що містить відомості про навчання того, кого було прийнято на роботу, яке здійснюється за допомогою різних форм, як, наприклад, аудиторне, он-лайн, самонавчання і на робочому місці;
- “електронна” компетентність (e-competence), що містить оцінювання набутих знань і навичок використання ІКТ для професійної діяльності, які були сформовані в процесі практики і навчання;
- успішно досягнута мета (badge of success), що містить відомості про досягнення суб'єктом рівнів ІК-компетентності на певних рівнях навчання.

Відповідно до вищеописаного вкажемо основні визначення базових понять, на які вважаємо доцільним спиратися у подальших дослідженнях щодо оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей учасників навчального процесу загальноосвітнього навчального закладу:

- система оцінювання (В.Ю.Биков) - сукупність методів, засобів і технологій отримання і використання результатів об'єктивних педагогічних вимірювань освітніх досягнень тих, хто навчається, на певних етапах навчально-виховного процесу та під час визначення професійних компетентностей претендентів на професійну посаду, а також тих, хто працює;
- інформаційно-комунікаційна компетентність (В.Ю. Биков, О.В. Овчарук, Н.В. Сороко, О.М. Спірін та ін.) – готовність та здатність людини орієнтуватися в інформаційному просторі, оперувати відомостями та даними на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до вимог інформаційного суспільства для навчання та ефективного виконання професійної діяльності;
- критерії оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей (Н.В. Морзе, О.Г. Глазунова, О.В. Овчарук та ін.) - позиції вимірювання, які охоплюють профілі професії, освіту і навчання, інформаційно-комунікаційні компетентності, успішне досягнення мети.

Слід також зазначити, що процеси оцінювання навчальних досягнень є наслідком довготривалої еволюції систем їх вимірювання, зокрема й оцінювання ІК-компетентностей учасників навчального процесу.

Список використаних джерел

- 1.Методика і технології оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу: посібник/ав.: Ляшенко О. І., Лукіна Т. О., Булах І. Є., Мруга М. Р. – К.: Педагогічна думка, 2012.– 160 с.
- 2.Бетелл Дж. Реформа системы экзаменов и оценивания: обзор опыта стран Центральной и Восточной Европы. – 2003. – С. 8. – www.osi.hu/esp.
- 3.Биков В.Ю. Оцінювання в системі сертифікації професійної компетентності / В. Ю. Биков,

В. В. Биков // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2000. – № 2(2).- С.10-18.

4.Биков В.Ю. Оцінювання в системі сертифікації професійної компетентності // *Piotrkowskie Studia Pedagogiczne / pod redakcja Michala Pindery. – Tom 10 Didaktyka informatyki/.* – Piotrkow TRybunalski: Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie przy Filii Akademii Swietokrzyskiej, 2003. – С. 153-162.

5.Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод. реком. / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.]; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. І К. : Атіка, 2010. Ї 88 с.

6.Сороко Н. В. Проблема оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів (досвід Литви та Естонії) / Н.В. Сороко/ *Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м.Київ: [у 2 ч.]. Ч.2 / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Лугвий (заст. голови), О.І. Ляшенко (заст. голови) та ін.] – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014 – 292 с., с. 239 – 248*

7.Морзе Н.В. Формування й оцінювання ІК-компетентностей науково-педагогічних працівників в умовах впровадження дистанційних технологій/ Н.В. Морзе, О.Г. Глазунова / [Електронний ресурс] *Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. №6 (32). Режим доступу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>.*

8.Овчарук О.В. Проблеми оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності в системі загальної середньої освіти: загальні підходи / О.В. Овчарук // *Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – № 6. – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1162>.*

9.Сороко Н. В. Стратегии мониторинга информационно-коммуникационной компетентности учителей в странах Европейского Союза (опыт Латвии, Литвы И Эстонии) // *Образовательные технологии и общество . 2014. №1. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/strategii-monitoringa-informatsionno-kommunikatsionnoy-kompetentnosti-uchiteley-v-stranah-evropeyskogo-soyuza-opyt-latvii-litvy-i>.*

Коневщинська О.Е.

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Шляхи та перспективи науково- інформаційної діяльності Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

На сучасному етапі розвитку українського суспільства актуальність, нагальна потреба проведення наукових досліджень зумовлена, передусім, необхідністю реалізації сучасної освітньої парадигми, яка полягає у забезпеченні рівного доступу людей до якісної освіти.

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України створений 16 червня 1999 р. рішенням Президії Академії педагогічних наук України відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 7 червня 1999 р.

Інститут є провідною в системі освіти України науковою установою, діяльність якої спрямована на проведення фундаментальних і прикладних досліджень щодо розв'язування актуальних теоретико-методологічних і науково-методичних проблем створення, впровадження та застосування програмних і технічних засобів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Діяльність Інституту зумовлена необхідністю реалізації нових завдань, що стоять перед освітою України і потребують формування якісно нового навчального середовища, яке відповідало б перспективним тенденціям науково-технологічного та соціально-культурного розвитку суспільства, новітнім досягненням психолого-педагогічної науки та освітньої практики в Україні та світі.

До складу Інституту входять 6 наукових відділів: лабораторних комплексів засобів навчання, електронних ресурсів і мережних технологій, інформаційно-аналітичний відділ педагогічних інновацій, дослідження і проектування навчального середовища, комп'ютерно орієнтованих систем навчання і досліджень, інформатизації навчально-виховних закладів.

В Інституті працюють 11 докторів, 25 кандидатів наук, серед них видатні вчені – дійсні члени НАПН України А.М. Гуржій, М.І. Жалдак, В.В. Олійник та ін. Під керівництвом директора Інституту Бикова В.Ю. дійсного члена НАПН України, доктора технічних наук, професора проведено ґрунтовні теоретичні дослідження, в результаті яких визначено теоретико-методологічний апарат системного подання і дослідження організаційних систем відкритої освіти, спроектовано їх моделі, з'ясовано особливості їх будови, реалізації і впровадження. Науковий доробок В.Ю. Бикова в галузі управління проектами та програмами розвитку соціально-економічної системи України відзначено Державною премією України в галузі науки і техніки за 2009 р. Співробітники Інституту спрямовують зусилля на формування якісно нового навчального середовища, що відповідало б сучасним освітнім потребам людини, стану та перспективним тенденціям науково-технологічного, соціально-культурного